

Raak!

Cultuurbeleid 2021-2024

Economie en Cultuur
Team Cultuur

November 2020

Colofon

Uitgave

Provincie Overijssel
EDO-registratiekenmerk

Datum

November 2020

Auteur

Team Cultuur

Inlichtingen bij

Team Cultuur
Eenheid Economie en Cultuur
cultuur@overijssel.nl

Adresgegevens

Provincie Overijssel
Luttenbergstraat 2
Postbus 10078
8000 GB Zwolle
Telefoon 038 499 88 99
Fax 088 118 86 71
www.overijssel.nl
postbus@overijssel.nl

Inhoudsopgave

Inleiding	5
De uitgangspunten	6
De doelen	7
Erfgoed	7
Cultuuraanbod	8
Educatie	9
Participatie	10
Talentontwikkeling	11
Bibliotheken	12
De input	12
Bijlage 1 Uitvoeringsplan bij het Cultuurbeleid 2021-2024	14
Erfgoed	15
Immaterieel erfgoed	15
Materieel erfgoed	16
Cultuuraanbod	17
Educatie	18
Participatie	19
Talentontwikkeling	20
Bibliotheken	21
Bijlage 2 Sfeerverslag	
Bijlage 3 Overzicht instellingen met aanvraag bij het Rijk	34

Inhoudsopgave

Alstublieft! Het cultuurbeleid voor de periode 2021–2024. U leest allereerst over de uitgangspunten die we steeds voor ogen houden als we aan de slag gaan. Vervolgens beschrijven we de doelen voor de verschillende culturele onderwerpen én hoe we daaraan willen werken. Daarna leggen we kort uit op welke input dit beleid gebaseerd is. In het uitvoeringsplan voor de periode 2021-2022 vindt u een volledige uitwerking. Daar leest u ook hoe we dit beleid en de resultaten ervan over het voetlicht brengen, hoe we herkenbaar zijn als betrouwbare partner, en hoe we de effecten van het beleid meten.

De uitgangspunten

We willen dat cultuur toegankelijk is voor iedereen ...

Onze missie is dat iedereen kan meeprofiteren van de rijkdom van cultuur, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, inkomen en woonplaats. We willen daarom drempels verlagen en nog meer mensen betrekken bij het moois dat Overijssel te bieden heeft. Of het nu gaat om mensen die digitaal minder goed mee kunnen komen of om jongeren die de weg naar cultuur nu nog minder goed weten te vinden. Dat doen we natuurlijk altijd samen met deze doelgroepen zelf, en onze partners binnen en buiten het culturele domein.

... brengen mensen en organisaties bij elkaar op gemeenschappelijke thema's

Veel organisaties zijn bezig met gelijksoortige vraagstukken: hoe kunnen we ons verder ontwikkelen, hoe versterken we ons ondernemerschap, hoe werken we met vrijwilligers? Wij zien netwerkontwikkeling en kennisverspreiding in de sector als een belangrijke taak. Als provincie kennen we weer mensen en organisaties die kunnen helpen om deze vragen te beantwoorden. Daarin zien wij ruimte voor de interactie tussen cultuur professionals en vrijwilligers(organisaties) Door deze partijen bij elkaar te brengen, groeien de gezamenlijke kennis en de slagkracht en ontstaan nieuwe initiatieven. Een dat leidt tot wat zo belangrijk is: een bloeiend cultureel leven in Overijssel.

... en zoeken de verbinding met anderen.

Cultuur verbinden aan andere provinciale opgaven biedt kansen. Kunstenaars, historici, landschapsarchitecten en dichters: ze kijken met een frisse blik naar andere sectoren en komen zo op creatieve oplossingen voor opgaven. Andersom kunnen professionals uit andere sectoren ons nieuwe perspectieven bieden. Er zijn al bruggen geslagen tussen bijvoorbeeld het erfgoeddomein en de vrijetijdssector. En de samenwerking met het programma Sociale Kwaliteit rondom het terugdringen van laaggeletterdheid smaakt ook naar meer. We gaan deze samenwerkingen verder uitbouwen, en verbreden naar andere terreinen, zoals leefbaar platteland, evenementen, digitale innovatie met het MKB en de arbeidsmarkt. We kijken daarbij ook over de grenzen van onze provincie en ons land. Zo zetten we de succesvolle samenwerking met Gelderland in landsdeel Oost-verband en onze oosterburen net over de grens voort.

De doelen

Erfgoed

Cultureel erfgoed behouden met waarde voor de toekomst ...

We willen het cultureel erfgoed in Overijssel behouden en van waarde laten zijn voor de toekomst. Erfgoed maakt een belangrijk onderdeel uit van onze identiteit en tradities zorgen voor verbinding. Of het nu gaat om archeologisch erfgoed, gebouwd erfgoed, cultuurlandschappen of om immaterieel erfgoed zoals volkscultuur, tradities en streektaal. Voor een deel is dit een wettelijke taak, namelijk vondsten bewaren en beheren in ons depot, en ontsluiten voor het publiek. Daarnaast hebben we met het Rijk afspraken over subsidie voor restauratie van rijksmonumenten en over een provinciaal steunpunt dat gemeenten helpt bij het uitvoeren van de wettelijke taken op het gebied van monumentenzorg.

... dankzij verhalen, goede contacten en projecten

Behouden gaat makkelijker als mensen begrijpen waar het over gaat. Daarom ondersteunen we het vertellen van verhalen en het actief beleefbaar maken van de geschiedenis. Daar hebben we al veel aan gedaan, bijvoorbeeld met het Verhaal van Overijssel en de Vondst van Overijssel. En hiermee gaan we verder met specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld het onderwijs. Tegelijkertijd willen we dat de projecten nog meer effect hebben op de bekendheid van het Overijssels erfgoed en de geschiedenis bij onze inwoners en – waar mogelijk – in Nederland. Daarvoor is het belangrijk dat instellingen onderling goede contacten hebben en ontdekken dat samenwerking tot nieuwe initiatieven leidt. En dat er meer samenhang is met andere provinciale onderwerpen. Bijvoorbeeld door bij het restaureren van rijksmonumenten te prioriteren op monumenten die aansluiten bij andere provinciale opgaven, zoals binnenstadsbeleid, leefbaar platteland, duurzaamheid (een samenwerking met het programma Nieuwe Energie Overijssel) en vrije tijd. Zo kunnen we door samen te werken met Gastvrij Overijssel gasten van onze provincie nieuwe producten bieden én Overijssel nog beter op de kaart zetten.

... en met onze ondersteuning kennis en kunde opbouwen en onderhouden

We bieden op verschillende manieren ondersteuning: via subsidies, regelingen, kennisdeling, of het creëren van netwerken. En het liefst een combinatie daarvan. We zetten in op het verduurzamen van monumenten én ontsluiten informatie over het verduurzamen en toekomstbestendig maken van oude gebouwen. Praktisch betekent onze inzet vooral: veel afspraken maken met het grote veld aan organisaties, en de uitvoering van die afspraken bewaken. Of het nu met de Overijsselacademie is over het behoud van het Nedersaksisch of met het Historisch Centrum Overijssel over hoe zij op hun beurt kleinere cultuurhistorische organisaties, zoals kleine musea en oudheidkamers, kunnen ondersteunen. We bekijken hierbij ook kritisch hoe met de beschikbare middelen dit brede veld kan worden bediend. Bijvoorbeeld door bij het verlenen van subsidie onze partners te vragen om andere initiatiefnemers te laten leren van hun aanpak en ervaringen.

Cultuuraanbod

Een divers cultureel aanbod dat aansluit bij de vraag ...

We willen allereerst dat Overijssel een breed en professioneel cultureel aanbod heeft van hoge kwaliteit, in de zin dat alle categorieën van podia in Oost-Nederland vertegenwoordigd zijn en producties kunnen programmeren waar publiek op af komt. Op dit vlak werken wij samen met Gelderland en de steden. Dus ook voor jongeren en ook voor mensen die houden van films waar geen groot publiek voor is. Dit aanbod moet impact hebben en van waarde zijn, ook buiten het culturele domein. Bijvoorbeeld in de vrijetijdseconomie of het sociale domein. Hierin willen we voorop lopen door bijzondere innovaties tussen zorg en cultuur en economisch succesvolle arrangementen voor inwoner van Overijssel en bezoekers aan onze provincie. Een bijzondere plek is er hierbij voor instellingen die door het Rijk gefinancierd worden. Zij brengen hoge kwaliteit, zijn van landelijke betekenis, hun plannen zijn getoetst door de Raad voor Cultuur, en – belangrijker nog – regionale inbedding is hun uitgangspunt. Ze leveren een grote en relevante bijdrage aan de regio op het gebied van cultuureducatie, talentontwikkeling, participatie en publieksbereik. We financieren samen met Gelderland een aantal Gelderse instellingen die van belang zijn voor heel Oost-Nederland. We werken samen op alle niveaus: met kleine, lokale partners als ook met nationale partijen en Nedersaksische relaties.

... dankzij stevige netwerken en subsidie

Een breed cultureel aanbod is essentieel, ook buiten de stedelijke regio's. Dat kan niet zonder samenwerking en kennisdeling tussen podia. Daar zijn al mooie voorbeelden van. Neem het OKTO, een netwerkorganisatie voor de kleine en middelgrote theaters in Overijssel. Het OKTO investeert in deskundigheid van de aangesloten leden, in programmering van kwetsbaar aanbod (waaronder nieuw Overijssels talent) en in gezamenlijke marketing. Een ander voorbeeld gaat over artistiek filmaanbod. Dit loopt in Overijssel goed, dankzij een fijnmazige structuur van grotere filmtheaters tot kleinere kulturhusen die ondersteuning krijgen van het Filmkenniscentrum. En het sterke netwerk in de Popsector in Oost-Nederland wat kracht is bijgezet door het convenant van Basis tot Booster.

Samenwerking gaat niet altijd vanzelf en organisaties weten elkaar nog niet automatisch te vinden. Daar zien wij als provincie een belangrijk rol als verbinder. Zo organiseren we elk jaar ons Cultuurcongres. Dit is dé dag waarop de culturele sector, gemeenten en andere betrokkenen kennis opdoen, kennis delen en elkaar ontmoeten. Daarnaast trekken we op met drie cultuurregio's in Overijssel en werken we samen met Gelderland en acht steden in Oost Nederland. Dat doen we langs de lijnen van ROUTE OOST. Met deze partners voeren we een sterke lobby in Den Haag. We brengen ons netwerk vanuit verschillende culturele, maatschappelijke en economische werelden samen en agenderen actuele vraagstukken die we vanuit verschillende invalshoeken benaderen. We benutten fondsen waar deze aansluiten op onze eigen kracht en ambitie.

En we investeren net als in eerdere jaren in De Fundatie, ons museum met nationale uitstraling dat onze provinciale kunstcollectie beheert en vernieuwt.

... en met onze ondersteuning

De grote lijn van wat we deden, zetten we de komende periode voort. Zéker als het gaat om de samenwerking met partners. Wij doen wel een aantal aanpassingen om nog effectiever aan een divers en relevant aanbod te kunnen werken: door meer flexibiliteit toe te staan, de financiële instrumentenmix te verbreden, de administratieve lasten te verkleinen en een loketfunctie voor kleinere gemeenten. We focussen op het verbinden van de topaanbieders met de basis (bijvoorbeeld op het gebied van cultuureducatie), op het aanbod voor en door jongeren, op zichtbaarheid, en op de verbinding met de vrijetijdseconomie en het sociaal domein.

Tegelijkertijd dagen we instellingen uit om hun maatschappelijke waarde nog meer over het voetlicht te brengen, te blijven innoveren en inhoud te geven aan onze uitgangspunten, zodat de maatschappelijke opbrengst van onze investeringen wordt vergroot. Bovendien kijken we hoe we het aanbod verder kunnen vernieuwen en nieuwe makers in staat kunnen stellen om vliegreuen te maken.

Educatie

Goed cultuuronderwijs voor alle basisschoolleerlingen ...

Ons hoogste doel is dat alle leerlingen in het (speciaal) basisonderwijs toegang hebben tot cultuuronderwijs. Dat betekent dat scholen in toenemende mate cultuuronderwijs een structurele plek geven in het curriculum. Met het huidige Overijsselse cultuuronderwijsprogramma en deelname aan het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit zijn hierin de afgelopen jaren flinke stappen gezet. Het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs Overijssel zette cultuuronderwijs bij bestuurders in het onderwijs en gemeenten op de agenda. We zijn met deze aanpak een landelijk voorbeeld. Maar we zijn er nog niet.

... dankzij een goede infrastructuur

De komende jaren willen wij de ondersteuning voor het cultuuronderwijs goed regelen. Anders blijft het hangen op het niveau van goede bedoelingen van enthousiaste docenten, directeuren, en cultuuraanbieders. Voor zo'n infrastructuur zijn afspraken nodig op bestuurlijk niveau en met gemeenten. Bijvoorbeeld over financiën en professionalisering.

... en met onze ondersteuning

Gemeenten zien de provincie als vliegwiel om cultuuronderwijs op de kaart te zetten en financiering te borgen, zo blijkt uit rondetafelgesprekken die we hielden. Het is belangrijk dat óók de scholen meefinancieren. We zijn immers samen verantwoordelijk. Daarom willen we werken met een nieuw financieringsmodel waarin we kosten samen dragen. Ook op andere manieren willen we bijdragen aan een sterke infrastructuur. Bijvoorbeeld door het aantal partners in het Bestuurlijk Kader te vergroten. En met hen lokale cultuuronderwijsconvenanten te realiseren. Daarnaast onderzoeken we hoe we kunnen ondersteunen bij het organiseren van randvoorwaarden, zoals het betrekken van ouders bij cultuuronderwijs aan hun kinderen. En het verbeteren van het vervoer van en naar culturele instellingen.

Participatie

Meer inwoners van Overijssel nemen deel aan kunst en cultuur ...

Deelnemen aan kunst en cultuur helpt mensen om zich te ontplooien. Het ontdekken, ontwikkelen en presenteren van talent geeft plezier. Dat is waarom we willen dat meer inwoners van Overijssel meedoen met cultuur. De afgelopen jaren hebben we met een aantal communicatieacties laten zien wat er op het gebied van cultuurparticipatie in Overijssel gebeurt. En onze samenwerking met het Prins Bernhard Cultuurfonds om kleine culturele initiatieven in Overijssel te stimuleren, maakte andersoortige vormen van cultuur mogelijk. We hebben hiermee mensen bereikt die we voorheen minder in beeld hadden.

... dankzij zichtbaarheid en toegankelijkheid

Een grotere deelname begint met een groter bereik. Concreet: meer zichtbaarheid en een grotere toegankelijkheid. Dat lukt door samen op te trekken. Bijvoorbeeld met het cultureel en sociaal domein en erfgoedparticipatie. En door initiatiefnemers die verder kijken dan het project duurt, en die bijvoorbeeld ook bedenken hoe het publiek online bereikt kan worden.

... en met onze ondersteuning

We investeren in andere presentatievormen om het bereik van activiteiten die wij mede mogelijk maken te vergroten, bijvoorbeeld met een Overijsselse cultuurdag. Bovendien willen we de communicatie verder verbeteren, want communicatie is essentieel om mensen te bereiken en de waardering, toegankelijkheid en het draagvlak voor cultuurparticipatie toe te laten nemen. We continueren activiteiten zoals cultuurmakelaars en onze inzet om amateurkunst een podium te geven in de Week van de Amateurkunst of Ik Toon, onder de titel 'Overijssel Toont Talent'.

Talentontwikkeling

Talent dat loont én publiek vindt ...

We zien Overijssel als broedplaats voor nieuw talent. En we willen dat dit talent ook iets oplevert. Voor de makers zelf, doordat ze de weg naar de arbeidsmarkt vinden. En voor hun publiek. Zodat zij de meerwaarde ervan ervaren. Talentontwikkeling is een zaak van lange adem, het vraagt om een meerjarige aanpak. In Overijssel werken we hier al een aantal jaren aan via verschillende voorzieningen.

... dankzij samenwerking en ondernemerschap

Samenwerking is het sleutelwoord bij talentontwikkeling. Allereerst tussen de provincie en instellingen die meerjarige rijkssubsidie krijgen om makers te helpen bij hun ontwikkeling. Maar ook tussen instellingen onderling. De poppodia ontwikkelen nu ieder voor zich, met deels hetzelfde soort activiteiten. Het is belangrijk dat zij één netwerkorganisatie vormen. Daardoor wordt de samenhang tussen hun activiteiten sterker, en kan de sector talent beter ontwikkelen én uitdragen binnen en buiten de provincie. Ook zijn samenwerkingen buiten de culturele sector nodig. Bijvoorbeeld met het mkb om het ondernemerschap van nieuwe makers te versterken.

... en met onze ondersteuning

Wij scheppen de voorwaarden, stimuleren en faciliteren. We spitsen de regeling Nieuwe Makers Overijssel nog meer toe op versterking van het ondernemerschap van nieuwe makers in Overijssel. Hierbij betrekken we andere beleidsvelden zoals het mkb-beleid. Ook maken we cofinancieringsafspraken met instellingen die makers helpen zich te ontwikkelen, en die meerjarige rijksfinanciering krijgen voor de ontwikkelingsfunctie binnen de rijksbasisinfrastructuur of die financiering krijgen van een landelijk cultuurfonds. Met de Overijsselse poppodia maken we afspraken over hoe we het netwerk voor de popsector kunnen versterken. Afhankelijk van de besluiten over de meerjarige aanvragen bij het Rijk en landelijke cultuurfondsen, gaan wij na hoe de eventueel resterende financiële ruimte kan worden ingezet voor talentontwikkeling en vernieuwing van het cultuuraanbod.

Bibliotheken

In alle gemeenten een maatschappelijke bibliotheek....

Over vier jaar is voor iedereen in Overijssel een volwaardige bibliotheek bereikbaar. Dit kan zijn in de basisschool, het kulturhus of de sportclub of in een hoofdvestiging in een naburig dorp of stad. Bibliotheken worden plekken waar iedereen informatie kan vinden en zich kan ontwikkelen, plekken die lezen bevorderen en waar mensen kennis kunnen maken met literatuur, kunst en cultuur. Of voor vragen over een maatschappelijk initiatief dat je wilt nemen. Maar ook een plek waar je terecht kunt voor ontmoeting en debat als je daar behoefte aan hebt. Hiermee dragen we bij aan het hogere doel, dat iedereen kan meedoen. Bijvoorbeeld doordat laaggeletterdheid bestreden wordt en meer mensen veilig en verantwoord hun weg weten te vinden op internet.

... dankzij innovatie en sterke samenwerkingen

We hebben in Overijssel een uniek en sterk netwerk van gemeenten en bibliotheekbesturen. Zij geven samen richting aan de toekomst van bibliotheken. Met een lokale uitwerking die past bij de schaal en de ambitie van individuele gemeenten. Helder is dat bibliotheken zichzelf verder willen ontwikkelen, van klassieke bibliotheek richting maatschappelijke ontmoetingsplek. Dat vraagt om creativiteit, organiseren en pionieren, maar vooral ook om sterke samenwerkingen met andere partners in cultuur, sociaal domein en het reguliere onderwijs. En als het gebouw niet voldoet, met partners in het ruimtelijk domein. We zien bibliotheken voor ons die een huiskamerfunctie vervullen en in die zin bijdragen aan de ontwikkeling van steden en dorpen en de leefbaarheid van gemeenschappen. De basisstructuur van bibliotheken in Overijssel helpt om snel kennis te delen en van elkaar te leren. De volgende stap is bestaande projecten en innovaties onderdeel te maken van reguliere activiteiten.

Er worden stappen gezet om het Overijsselse bibliotheeknetwerk naar een volgende fase van samenwerking te brengen. Samen met het netwerk hebben we de ambitie hebben om voordelen op het gebied van schaal, professionaliteit, kwaliteit en cultureel ondernemerschap te bereiken.

... en met onze ondersteuning

De provincie Overijssel ondersteunt de bibliotheken bij hun ontwikkeling. Dat doen we vanuit onze wettelijke taak die voortkomt uit de Wet stelselherziening Openbare Bibliotheken. We doen dat op twee manieren. Allereerst door bibliotheken te verbinden met het sociaal domein en het onderwijs, zoals we dat eerder deden in projecten als Techniektaal en het provinciale programma Human Capital. Daarnaast door thema's die structureel aandacht verdienen, uit de projectmatige aanpak te halen en hier het beleid en de subsidiëring op aan te passen. Voorbeelden van zulke thema's zijn: cultuureducatie, digitale inclusie en de bestrijding van laaggeletterdheid. Op die manier boeken we duurzame resultaten.

De input

We waarderen de mening van onze partners ...

Deze nota is onder meer gebaseerd op de onze ervaringen in de afgelopen beleidsperiode, en het Statenvoorstel 'Startnotitie Cultuurbeleid 2021-2024' (PS/2019/1101334). Ook nemen we de Wsob-evaluatie (het Kwink-rapport), ministeriële beleidsvoornemens en beantwoording van Kamervragen, en de adviezen van de Raad voor Cultuur mee. In veel van deze documenten zijn samenwerken en netwerken sleutelbegrippen. Logisch ook, want alleen samen kun je zorgen voor een bloeiend cultureel leven.

Daarom zijn veel verschillende partijen betrokken bij de totstandkoming van dit beleidsplan. Van gemeenten tot instellingen, makers en scholen. In vele individuele gesprekken en tijdens werkbezoeken met ambtelijk adviseurs en Gedeputeerde Staten is gesproken over onze koers. Dit deden we onder meer tijdens het Cultuurcongres 2019, tijdens bijeenkomsten met BIS-instellingen (16 januari 2020), gemeenten (23 januari 2020), fondsinstellingen (23 januari 2020), en bibliotheken (24 februari 2020). En tijdens cultuurdebatten in Kampen (12 maart 2020), Nijverdal (13 maart 2020), en Hengelo (al werd die laatste wegens het coronavirus vervangen door een online enquête). In bijlage 2 leest u de sfeerverslagen per bijeenkomst.

Om aan de nadrukkelijke wens tegemoet te komen om inwoners en jongeren te betrekken bij de totstandkoming van het nieuwe beleid, hebben wij gekozen voor een unieke onderzoeksmethode. Kortgezegd: wie met strategische keuzes bezig is, haalt vaak kennis op bij voor de hand liggende en betrokken partijen. Dat is ook nodig. Toch zijn ook inzichten uit onverwachte hoek inspirerend. Humint Solutions deed namens de provincie onderzoek (jan-maart 2020) onder een 'onbekende' doelgroep, waaronder jongeren, die wel ervaringen en meningen heeft over de culturele sector, maar geen enkel belang. Kennis die er dus wel is, maar nog niet wordt benut.

Het onderzoek heeft waardevolle input opgeleverd voor de thema's van de cultuurnota, de manier waarop we de impact van cultuur kunnen vergroten, de verbinding met andere sectoren beter kunnen maken en de manier waarop we jongeren beter kunnen aansluiten.

... en nemen deze mee in ons beleid

Uit de input concludeerden we dat we met onze netwerkfunctie op de goede weg zijn, ruimte moeten geven aan experimenten en de impact van cultuur moeten laten zien. Ook gaan we meer aandacht besteden aan deskundigheidsbevordering van vrijwilligers. Omdat zij een schat aan kennis en ervaring hebben. Verder willen we grote instellingen uitdagen om intensiever samen te werken met kleinere organisaties en zo een betere verbinding te krijgen tussen maker, product en de eindgebruiker. Er is nog veel meer potentie voor slimme verbindingen tussen cultuur het sociaal domein en onze samenwerking met gemeenten. Er ligt een schat aan ervaringen bij onze partners die met jongeren werken. Deze kennis willen we nog meer benutten. De wereld van cultuur zal veranderen wat een versnelling geeft in de innovatie van nieuwe verdienmodellen. Intensievere samenwerking met het bedrijfsleven zal daar onderdeel van zijn. Digitalisering biedt kansen. Deze en andere ambities en accenten leest u terug in het uitvoeringsplan.

Bijlage 1 Uitvoeringsplan bij het Cultuurbeleid 2021-2024

In dit uitvoeringsplan leest u de uitwerking van het nieuwe cultuurbeleid. We beschrijven per cultureel thema wat we gaan doen, en met wie we daarbij samenwerken. Daarbij geldt: als we organisaties of instellingen ondersteunen, betekent dat altijd dat we dat in nauwe afstemming met hen doen. We benoemen die instellingen dan niet als aparte samenwerkingspartner.

Wij verwachten dat onze partners werken volgens de codes Governance Code Cultuur, code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice code. Voor die laatste geldt dat we het principe van 'pas toe of leg uit' hanteren. Wij zorgen ervoor dat administratieve lasten zoveel mogelijk worden beperkt. We helpen partners om nieuwe verdienmodellen te ontwikkelen en delen kennis hierover. Zo worden ondernemers ook eigenaar van het culturele leven en werken we voor hen aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Tijdig bijsturen dankzij een kortere looptijd

Er is behoefte en noodzaak aan flexibiliteit in ons beleid. We willen beter kunnen inspelen op ontwikkelingen in de samenleving. De onzekerheid in de sector vanwege de coronacrisis versterkt dit. We houden onze basis stabiel. Daarom maken we vierjarige afspraken met instellingen die onze basisinfrastructuur vormen of die wettelijke taken voor ons uitvoeren.

Voor het overige deel maken we afspraken voor twee jaar, zodat we in 2022 opnieuw met Provinciale Staten kunnen bepalen of het beleid qua inzet en impact nog op koers ligt.

Erfgoed

Immaterieel erfgoed

Ambitie Cultureel erfgoed met waarde voor de toekomst

Strategie We vertellen het verhaal van Overijssel (immaterieel erfgoed)

Aanpak en samenwerken

- We dragen bij aan het behoud en het gebruik van het Nedersaksisch. Dat doen we in ieder geval op twee manieren.
- We versterken de samenwerking tussen Nedersaksische regio's en taalregio's.
- We ondersteunen concrete initiatieven om het gebruik van Nedersaksisch in het onderwijs, de culturele sector en andere maatschappelijke domeinen te stimuleren.
- Hiervoor werken we samen met het Historisch Centrum Overijssel (dat verantwoordelijk is voor uitvoering) en de IJsselacademie.
- We zorgen ervoor dat ook de collectie en kennis van kleinere cultuurhistorische organisaties benut en bewaard worden.
- We ondersteunen het netwerk van kleinere cultuurhistorische organisaties, zoals kleine musea en oudheidkamers, bij de uitvoering van hun activiteiten. Zo wordt kennis over het beheer van collecties, vrijwilligersbeleid en publieksbereik gedeeld.
- Hiervoor werken we samen met het Historisch Centrum Overijssel (dat verantwoordelijk is voor uitvoering).
- We activeren het bestaande netwerk van Overijsselse erfgoedgemeenschappen. Zodat zij er samen voor kunnen zorgen dat onze Overijsselse tradities blijven bestaan.
- Zo wordt kennis gedeeld en benut. Bijvoorbeeld over professionalisering en marketing. Ook gaan we sterkere relaties aan met het onderwijs.
- Hierbij werken we samen met Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN), dat verantwoordelijk is voor de uitvoering.
- We investeren in projecten die bijdragen aan de zichtbaarheid van het verleden van onze provincie en in projecten die Overijsselse verhalen over het voetlicht brengen. Dit doen we via de subsidieregeling 'Verhaal van Overijssel' die we toespitsen op kleinere initiatieven. We hebben daarbij een voorkeur voor projecten waarbij inwoners actief betrokken zijn.

- Daarnaast maken we arrangementsafspraken met een aantal landschapbeherende (en koepel) organisaties, zoals het Overijssels Particulier Grondbezit en Landschap Overijssel
- We brengen erfgoedorganisaties en ondernemers in de vrijetijdseconomie bij elkaar om nieuwe producten en arrangementen te ontwikkelen. Voor gasten, maar óók voor de inwoners van Overijssel. Want een gedeelde identiteit is belangrijk voor ons allemaal. We sluiten bij de ontwikkeling aan bij de ambities uit Gastvrij Overijssel.
- We zorgen voor onze archeologische vondsten. Dit doen we in het depot in Deventer.
- Ook delen we de verhalen achter de vondsten en vindplekken. Zo gaat de geschiedenis voor meer mensen leven. Dit doen we met het publieksprogramma 'Vondst van Overijssel'.

Materieel erfgoed

Ambitie Cultureel erfgoed met waarde voor de toekomst

Strategie We onderhouden, verduurzamen en geven betekenis aan ons erfgoed (materieel erfgoed)

Aanpak en samenwerken

- We investeren in energiebesparende maatregelen voor monumenten. Dit doen we via de rijksmonumentenregeling. We informeren partijen actief over het verduurzamen van oude gebouwen.
- Hierbij werken we samen met het programma Nieuwe Energie Overijssel (NEO).
- We inspecteren monumenten en adviseren eigenaren over het onderhoud.
- Hierbij werken we samen met Monumentenwacht, die verantwoordelijk is voor de uitvoering.
- We investeren in opleidingen voor restauratie. Zodat er voldoende vakmensen zijn die cultureel erfgoed op een professionele manier kunnen restaureren.
- Hierbij werken we samen met Stichting Ribo. Ribo is verantwoordelijk voor de uitvoering en begeleidt restauratieleerlingen naar een werkervaringsplek.
- We ondersteunen gemeenten bij de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van monumentenzorg. Dit doen we via ons Steunpunt Cultureel Erfgoed Overijssel.
- Een van de aandachtspunten hierbij is de toekomst van het religieus erfgoed: we brengen de eigenaren van religieus erfgoed in contact met mensen en organisaties die hen kunnen helpen met hun vragen over toekomstig beheer en onderhoud en mogelijk ander gebruik van het erfgoed.
- We gaan op zoek naar de meest geschikte organisatie om deze taken samen met ons uit te voeren.

Cultuuraanbod

Ambitie Een divers cultureel aanbod dat aansluit bij de vraag

Strategie We investeren in stand houden en vernieuwen van het aanbod, in jonge makers en toegankelijkheid ervan

Aanpak en samenwerken

- We maken proeftuinen mogelijk die cultuur en zorg verbinden. Ook zoeken we slimme verbindingen met andere programma's en beleidsterreinen zoals Binnenstedenbeleid, Vrijetijdseconomie en Sociale kwaliteit. Zo innoveren we en ontstaan nieuwe projecten en initiatieven die het cultuuraanbod én andere sectoren versterken.
- Hierbij werken we samen met gemeenten, onderwijsinstellingen en maatschappelijke en culturele organisaties
- We benutten de kennis van en ervaring met jongeren van onze partners (instellingen) en gemeenten. Deze brengen we samen in proeftuinen en projecten. Zodat we meer jongeren bereiken.
- We versterken de verbinding tussen makers, producten en eindgebruikers met elkaar. Hier zetten we onze partners en netwerken voor in.
- Bij het maken van afspraken met netwerken en samenwerkingspartners en met onze subsidieregelingen sluiten we aan bij de aanbevelingen uit het Humint-onderzoek.
- We cofinancieren Overijsselse organisaties die in de periode 2021-2024 subsidie ontvangen van het Rijk. Deze organisaties zijn onderdeel van de Basisinfrastructuur of ontvangen meerjarig een bijdrage uit één van de landelijke cultuurfondsen. De financiële ruimte die overblijft, gebruiken we voor vernieuwing van het culturele aanbod en talentontwikkeling. Deze afspraak geldt voor 4 jaar.
- We cofinancieren samen met provincie Gelderland de Gelderse organisaties Introdans en Toneelgroep Oostpool, ingeval zij in de periode 2021-2024 subsidie ontvangen van het Rijk.
- Met Phion, het orkest van Gelderland en Overijssel, gelden aanvullende voorwaarden voor financiering (zie PS/2018/693).
- We verbinden deze instellingen met elkaar en met andere organisaties in ons netwerk. Met professionals en amateurs. Ook maken we afspraken met hen over hoe ze zich inzetten voor educatie, talentontwikkeling, participatie en het delen van kennis en ervaring.
- We werken hierbij samen met de betrokken gemeenten en de stedelijke regio's.
- We zetten de samenwerking in Oost Nederland voort en versterken zo samen met de provincie Gelderland de lobby vanuit Oost-Nederland bij het Rijk. Ook formuleren we samen met samenwerkingspartners, culturele netwerken en stedelijke regio's heldere ambities. En pakken we samen projecten op.

- Museum de Fundatie heeft de opdracht tot beheer, onderhoud en vernieuwing van onze provinciale kunstcollectie. We maken aanvullende afspraken met het museum over zijn rol bij educatie, talentontwikkeling, participatie, het delen van kennis en ervaring, en het bereiken van jongeren. Hierbij werken we samen met gemeente Zwolle. Deze afspraak geldt voor 4 jaar.
- We bouwen met gemeenten verder aan de stedelijke cultuurregio's. Bijvoorbeeld door het optimaliseren van loketten en aanspreekpunten. We gaan kijken hoe we kleine gemeenten beter kunnen ondersteunen. We delen kennis over de door het Rijk gefinancierde proeftuinen binnen en tussen de stedelijke regio's .
- We stimuleren de vernieuwing van het aanbod in verschillende kunstdisciplines, zoals muziek, theater, dans, beeldende kunst en vormgeving, film en nieuwe media. Het gaat om het ontwikkelen, maken en presenteren van nieuwe uitingen. Dat doen we met de subsidieregeling 'Versterking productieaanbod Overijssel'.
- We helpen kleine theaters en filmvertoners verder te professionaliseren. En we stimuleren hen om aanbod van nieuwe Overijsselse makers op te nemen in de programmering. Hierbij werken we samen met OKTO (Overleg Kleine Theaters Overijssel) en het Filmkenniscentrum.
- We bieden gezelschappen en makers uit Oost-Nederland de kans podiumervaring op te doen. Hierbij werken we samen met Stichting 4 Oost. We maken(hernieuwde) afspraken over de inzet van het programmeringsfonds.

Educatie

Ambitie	Goed cultuuronderwijs voor alle basisschoolleerlingen
Strategie	We investeren in een betere infrastructuur en geven cultuur een stevige plaats in het onderwijscurriculum.

Aanpak en samenwerken

- We breiden het Bestuurlijk Kader Cultuur en Onderwijs Overijssel (BKCO) (2019-2026) uit met meer partners.
- We stimuleren de ontwikkeling van meer lokale convenanten tussen cultuur- en onderwijsinstellingen en lokale overheden. Zo wordt de lokale infrastructuur sterker en vindt deskundigheidsbevordering in het cultuuronderwijs plaats.
- Hierbij werken we samen met Rijnbrink, schoolkoepels, gemeenten en culturele instellingen.
- We introduceren een nieuwe financieringsstructuur voor cultuureducatie. Deze is aantrekkelijk voor initiatiefnemers met ideeën over hoe meer kinderen bereikt kunnen worden of die de samenwerking tussen onderwijs en cultuur verduurzaamt.

- We doen mee aan de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit III. Daarbij focussen we op scholen in het primair en voortgezet onderwijs die nu nog onvoldoende cultuuronderwijs bieden. Hierbij werken we samen met het Fonds voor Cultuurparticipatie.
- We willen scholen die niet in de gelegenheid zijn met leerlingen een bezoek te brengen aan een stedelijk theater of museum, de mogelijkheid geven dat wél te doen. Hiervoor gaan we op zoek naar creatieve oplossingen. Die kunnen binnen het netwerk van onderwijs en cultuur liggen, maar ook daarbuiten. Bijvoorbeeld in vervoer.
- We doen een onderzoek naar ouderactivatie en vertalen de uitkomsten daarvan naar een haalbaar actieplan.

Participatie

Ambitie	Meer inwoners van Overijssel nemen deel aan kunst en cultuur
Strategie	We maken meedoen makkelijker

Aanpak en samenwerken

- We maken de inzet van Cultuurmakelaars mede mogelijk. Hierbij werken we samen met gemeenten.
- We bouwen verder aan onze publiekscampagne Overijssel Toont Talent, waarbij we in de Week van de Amateurkunst (WAK) of de Ik Toon maand een podium bieden aan amateurkunstenaars. Hierbij werken we samen met gemeenten en lokale organisaties.
- We subsidiëren kleine culturele initiatieven op het brede terrein van cultuur. Hierbij werken we samen met het Prins Bernhard Cultuurfonds.
- We stimuleren actieve cultuurparticipatie van zoveel mogelijk mensen door bij te dragen aan projecten die op andere beleidsterreinen, zoals sociale kwaliteit of de stadsbeweging, ontstaan.

Talentontwikkeling

Ambitie	Talent dat loont en publiek vindt
Strategie	In netwerkverband ondersteunen we het ondernemerschap van talenten

Aanpak en samenwerking

- We maken cofinancieringsafspraken met instellingen die meerjarige Rijksfinanciering krijgen en die (nieuwe) makers helpen zich te ontwikkelen. In het geval van De Nieuwe Oost doen we dat samen met de provincie Gelderland. Vervolgens bepalen wij of en hoe we eventueel resterende financiële ruimte inzetten voor vernieuwing van talentontwikkeling en het culturele aanbod.
- We versterken het netwerk in de popsector. Samen met dit netwerk vergroten we de kansen voor het Overijsselse poptalent. Daarmee vergroten we het publieksbereik en de toegankelijkheid. Hierbij werken we samen met de Overijsselse poppodia.
- We versterken het ondernemerschap en daarmee de financiële positie van jong talent. Dat doen we met de subsidieregeling Nieuwe Makers.
- Wij ondersteunen de organisatie van de jaarlijkse Cultuurprijs Overijssel. Hierbij werken wij samen met de Stichting Cultuurprijs Overijssel.

Bibliotheken

Ambitie	Een maatschappelijk educatieve bibliotheek is voor iedereen bereikbaar
Strategie	We investeren in een sterk bibliotheeknetwerk en dragen bij aan innovaties die kennis en informatie beter ontsluiten voor grotere groepen mensen.

Aanpak en samenwerking

- We ondersteunen het Overijsselse netwerk van bibliotheken. Daarmee voeren we onze wettelijke taak uit en dragen we bij aan een bibliotheek die voor iedereen toegankelijk is, die het lezen en leren bevordert en die aandacht heeft voor cultuur, ontmoeting en debat. Hierbij werken we samen met Rijnbrink, die verantwoordelijk is voor de uitvoering.
- We werken samen met gemeenten en bibliotheken aan innovatie. Samen herijken we op basis daarvan de opdracht aan Rijnbrink en bepalen we hoe we innovatiegeld optimaal kunnen benutten.
- We betalen mee aan (grote) projecten die bijdragen aan bibliotheekinnovatie of het bereikbaar maken van kennis en informatie. We leggen de nadruk op de bestrijding van laaggeletterdheid en het vergroten van 21e-eeuwse vaardigheden.
- Hierbij werken we samen met Rijnbrink en partners in projecten.
- We ondersteunen een (nog) betere samenwerking tussen bibliotheken en andere beleidsterreinen zoals onderwijs, human capital en sociale kwaliteit.
- We gaan met bibliotheken en gemeenten ontdekken of en hoe het uitgebreide netwerk van bibliotheken, met haar haarvaten in de Overijsselse samenleving, kan bijdragen aan het makkelijker en beter delen van kennis.
- We ondersteunen de amateurmuziek in Oost-Nederland. Hierbij werken we samen met Musidesk, ondergebracht bij Rijnbrink.

Bijlage 2 Sfeerverslag

Making off nieuw cultuurbeleid

Check in! Bestemming 2024

De provincie Overijssel is onderweg naar nieuw cultuurbeleid (2021 – 2024) en reist hierbij zeker niet alleen. Het wordt een groepsreis waarbij we de vertrekpunten weten en het eindpunt samen gaan verkennen.

In dit sfeerverslag nemen we u mee langs de verschillende tussenstops waarbij het team Cultuur kennis, ervaringen en meningen heeft opgehaald. Deze input is zeer waardevol bij de totstandkoming van het nieuwe cultuurbeleid.

1. Startnotitie Provinciale Staten

Het cultuurbeleid is breed en gaat over cultuureducatie en -participatie, bibliotheken (inclusief laaggeletterdheid), cultureel aanbod, talentontwikkeling en cultureel erfgoed (inclusief volkscultuur, streektaal en tradities). Het huidige cultuurbeleid 'Cultuur in de schijnwerpers' 2017-2020 is succesvol en daarom een goede basis om op voort te bouwen.

In het bijzonder willen de Staten in gesprek met het culturele veld over:

- het versterken en uitbouwen van de netwerkaanpak,
- krachtiger verbinden van cultuur met andere sectoren,
- het vergroten van de zichtbaarheid en toegankelijkheid van cultuur en erfgoed voor iedereen.

Provinciale Staten spreken de intentie uit om ook in de nieuwe beleidsperiode de door het Rijk meerjarig gefinancierde instellingen te cofinancieren.

Provinciale Staten benadrukken het belang om jongeren te betrekken bij cultuur(beleid).

2. Cultuurcongres 2019: ready for take-off

De take-off van de totstandkoming van het nieuwe cultuurbeleid vond plaats op donderdag 28 november 2019. Ruim 230 betrokken cultuurvakgenoten kwamen samen op het Cultuurcongres op het Vliegveld Twenthe. Reisleider tijdens dit hele traject is Jesper Rijpma. We stelden hem voor op het cultuurcongres. Hij heeft een heleboel vliegrepen als het gaat om 'public speaking' en debatteren, met name in de culturele sector. Ook tijdens de debatten en bijeenkomsten in 2020 die volgden op het cultuurcongres zorgden zijn scherpte en energie voor aangename gesprekken.

In the cockpit

Gedeputeerde Roy de Witte en zijn crew organiseerden tijdens het cultuurcongres speciale speeddates. Verkorte gesprekken om binnen het veld signalen en suggesties op te halen. Afgelopen maanden waren er natuurlijk buiten het congres om ook vele overleggen met cultuurvakgenoten.

Tekens aan de wand

Tijdens het congres konden deelnemers hun wensen en signalen kenbaar maken op grote wandborden.

Kleine greep uit de kansen en tips vanuit het Cultuurcongres

- Ontschotten, want we moeten gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen.
Denk grensoverschrijdend
- Doe echt aan Fair Practice
- Netwerken: wie is iedereen en wat doet iedereen?
- Aandacht voor 'Nieuwe Overijsselaars' / inclusiviteit (ook in beeld)
- Verbinding tussen generaties (versterk ambacht en innovatie)
- Let ook op het platteland
- Geef ruimte aan experimenten
- Aandacht voor Nedersaksische taal

Cultuurmagazine oktober 2019

In dit magazine organiseerden we een rondje 'langs de velden'. Een kleine bloemlezing.

- Wilja Jurg, directeur Tetem: "Het gaat niet meer alleen om cultuur beleven! Publiek wil betrokken worden! De do it together cultuur laat traditionele verhoudingen als zender ontvanger en maker bezoeker vervagen"
- Dennis Platvoet, teamleider De Nieuwe Oost: "Onze meest opvallende kracht is samenwerking"
- Leo Adriaanse, directeur Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed: "Betrek de erfgoedgemeenschappen en zet tradities, rituelen en ambachten eigentijds in"
- Lieke Bisseling, zakelijk directeur Theater Sonnevank: "De doorontwikkeling van het nieuwe beleid zit in de versteviging van de cultuurprofielen van de drie cultuurregio's (Twente, Stedendriehoek, Zwolle)"
- Ralph Keuning, directeur Museum de Fundatie: "Overijssel wordt in Europa het nieuwe centrum. Zet in op het verbinden van de regio met daarin plaats voor zowel de internationale kunst als de lokale initiatieven."
- Mieke Conijn: "Ruimte voor nieuwe initiatieven is nodig. De subsidieregeling zijn behoorlijk ingekaderd. Hierdoor kan de provincie kansen op nieuwe dynamiek mislopen."

3. Consulteren culturele veld

16 januari 2020:   Bijeenkomst BIS-instellingen
Aanwezige Statenleden: Wie
Locatie: Provinciehuis Zwolle

Van Gogbot tot theater Sonnevanck en van Tetem tot Toneelschap Beumer & Drost; allemaal vertellen ze enthousiast over hun plannen waarmee zij bijdragen aan het culturele aanbod van Overijssel. Er klinken complimenten, er groeit enthousiasme en er worden plannen gesmeed voor samenwerking. "Dat doen jullie goed zeg!", concludeert Peter Drost na een presentatie van Sonnevanck en Oostpool over hun gezamenlijke voorstellingen. "Midden in de maatschappij. Actueel theater voor jonge mensen, zonder dat het een preek wordt. Echt petje af!" Statenlid Jan Westert deelt zijn enthousiasme. "Misschien moet u ook eens een voorstelling houden voor statenleden, om ons te helpen over thema's in gesprek te raken."

Wilja Jurg vertelt hoe Tetem vanuit onderzoek nog meer wil richten op de combinatie tussen beeldende kunst en e-cultuur. "De ontwikkelingen gaan snel. Een deel van de mensen is daar klaar voor, maar dat geldt niet voor iedereen. Jongeren kunnen snel swipen, maar hebben soms geen idee welke keuzes er achter de techniek zitten. We willen mensen bewust maken hoe techniek invloed heeft op je leven, op onze democratie en op geluk. We hebben bijvoorbeeld een foodlab ontwikkeld waarmee we chocolade kunnen printen. Jongeren leren hoe dat werkt en gaan ermee langs ouderencentra om oudere mensen mee te nemen in de techniek."

Karin Netten van Kasko (voorheen Kameroperahuis) ziet nog meer mogelijkheden om samen te werken. Zij werkt met jonge talentvolle makers aan muziektheaterprojecten. "Onlangs hadden we een prachtig project waarbij makers van Kasko met conservatoriumstudenten van ArtEZ Zwolle concerten aan huis gaven voor mantelzorgers. Iedereen moest huilen, zo ontroerend was het! Dit soort projecten willen we graag voortzetten."

De sessie is inspirerend, ook voor de aanwezige politici. "We worden wel eens uitgenodigd voor een voorstelling of tentoonstelling, maar vanavond hoorden we wat er allemaal achter de schermen gebeurt en hoe gemotiveerd de gezelschappen zijn voor de toekomst. Dat is interessant."

23 januari 2020:   bijeenkomst gemeenten
Aanwezige Statenleden: Jeroen Piksen
Locatie: Provinciehuis Zwolle
Gespreksleider: Jesper Rijpma

Gedeputeerde Roy de Witte kijkt uit naar het gesprek met de wethouders. "We hebben zo'n 19 miljoen met elkaar te besteden. Zo belangrijk dat we elkaar op inhoud raken en vinden." 20 wethouders schuiven aan. Jesper Rijpma is de gespreksleider en zet de menti-meter in. Om daar even mee te oefenen verschijnt in het scherm de openingsvraag: wat was eigenlijk uw laatste culturele uitje?

Daarna worden de vragen serieuzer: wat zijn de meest belangrijke pijlers van uw lokale cultuurbeleid? Wat zijn de belangrijkste culturele uitingen in uw gemeente? Wat zijn de drie grootste uitdagingen? Is het huidige cultuurbeleid voldoende toegespitst op uw situatie? Hoe gaan we samenwerken? Hoe ziet de bibliotheek van de toekomst eruit?

De vragen zijn stuk voor stuk het startschot voor een dialoog. Unaniem zijn de wethouders als het gaat om sterkere samenwerking tussen het sociale domein en cultuur. Cultuur is sterk gerelateerd aan leefbaarheid. Wat valt nou precies onder cultuur? De roep om te ontschotten klinkt een paar keer tijdens de middag. Ook als het gaat om evenementen. Als dé uitdaging van de toekomst ziet het gezelschap dan ook slimmer en effectiever samenwerken. Het valt op dat culturele partijen minder van elkaar weten dan je zou denken. Provincie en gemeenten kunnen daar een rol spelen en partijen op goed gekozen thema's met elkaar in contact brengen. "En daarbij moeten we ook over de gemeentegrenzen heen kijken."

Roy de Witte verwijst wat betreft samenwerking ook expliciet op het team Cultuur van de provincie: "Als ik als wethouder geweten had van de kennis en kracht van dit team, dan had ik er veel meer mee gedaan!"

Naast samenwerking noemen de wethouders toegankelijkheid en financiële middelen als aandachtspunten. De waarde van cultuur is niet voorbehouden aan een klein groepje. Ook ondernemers varen wel bij creativiteit en diversiteit. De uitstraling van stad en dorp wordt er mede door bepaald. De impact van cultuur zou veel beter bij verschillende doelgroepen op de radar moeten staan. Dat is de stap die de wethouders graag willen maken. Brede participatie is een opgave. "De uitdaging is om de kunst uit de mensen te halen". Wat voor iedereen als een paal boven water staat: ieder kind moet kunnen meedoen!

Als het geld op tafel komt, lopen de meningen uiteen. Sommige gemeenten zien wel een stevige basis (BIS), maar de laag erachter net achter het net vissen. Anderen zien een positieve flow en hebben nog geen bezuinigingen op cultuur hoeven doorvoeren. Een interessante discussie volgt of geld altijd in de vorm van een subsidie moet zijn. Of dat het wellicht ook een lening kan zijn? Materiële steunbetuiging in de vorm van een locatie (in plaats van geld) kan ook een manier zijn. Is er ruimte om te verkennen?

Deze middag discussiëren de wethouders over nog veel meer onderwerpen: cultuurmakelaars, stedelijke regio's, bibliotheken, nieuwe overlegvormen...de suggesties spatten van het scherm van de menti-meter. Voor de provincie waardevolle input tijdens het schrijven van de nieuwe cultuurnota. Het huidige cultuurbeleid krijgt van dit gezelschap een 6,9...daar kunnen we over vier jaar toch wel overheen!?

23 januari 2020: bijeenkomst fondsinstellingen

Aanwezige Statenleden:

Locatie: Provinciehuis Zwolle

Gedeputeerde Roy de Witte verwelkomt 14 instellingen die een aanvraag gaan indienen bij landelijke fondsen, zoals Mondriaan Fonds, Fonds Cultuurparticipatie en Fonds Podiumkunsten. De provincie onderstreept het belang van de gehonoreerde instellingen met een zogeheten matchingsbijdrage voor extra slagkracht.

Oproep van alle instellingen: Wat kunnen we doen in de lobby? In de politieke strijd? Hoe verwerpen we ons tegen de babbelbox van de Randstad?"

De middag staat in het teken van toekomstplannen. Het valt op dat de instellingen de ruimte zoeken, experimenteren. Veel doen dat met jongeren (nieuwe makers), maar bijvoorbeeld Kunstenlab zet juist in op mid-carreer kunstenaars. "De kunstenaar is voor de samenleving van nu heel belangrijk. Inwoners krijgen zo een ander aanbod voorgeschoteld. Buiten de kunst die men al kent."

Het grootste buitentheaterfestival van Oost Nederland, Deventer op Stelten, wil steeds meer maatschappelijke groepen betrekken. Speciaal onderwijs betrekken bij theatervoorstellingen. Samenwerking (ook internationaal) zit al heel erg in het DNA van dit festival.

Er wordt in Overijssel ontzettend veel gezongen

Consensus Vocalis noemt zich een muzikale parel uit landsdeel Oost. Onderdeel van grote samenwerkingen met Reisopera, Phion, Sonnevanck, Stift Festival en Artez zit dit enige professionele koor uit Oost-Nederland stevig ingebed in de provincie. Maar ook daarbuiten! Door de 2-jarige regeling 'Cultureel aanbod en talentontwikkeling' van de provincie is de organisatie sterk geprofessionaliseerd. "Onze ambitie is om het koor te 'ontrutten'. Het beeld van keurig van ons af te schudden." Vocalis ziet zich als een boegbeeld, een inspiratiebron en voelt de aangename verplichting een brede basis aan te spreken.

Het Stiftfestival biedt de internationale top van de kamermuziek. Met de bekende violist Daniel Rowland als artistiek leider trekt dit festival veel klassieke musici. Uniek in Nederland. Het festival biedt een podium aan jong talent. Eigen producties met oog voor het Overijsselse landschap: Slotgracht landgoed Twickel is het decor. Meer dan 35% van de bezoekers komt dan ook van buiten de provincie.

Ieder kind muziekonderwijs

Ook het Britten Jeugd Strijkorkest is een podium voor talentontwikkeling van jonge strijkers. Jaarlijks geeft het orkest vel concerten en elk jaar gaan de jonge muzikanten (6 t/m 22 jaar) op tournee. Muziekonderwijs voor iedereen toegankelijk maken, want de grote droom is: zo veel mogelijk kinderen in Overijssel die muziek maken.

Kunstbende Overijssel is een jaarlijks talentenfestival voor creatieve jongeren (13 t/m 19). Het geeft podium aan onder meer vernieuwde genres als Dance, DJ, en Influencing. De ambitie is om amateurkunst beter bekend te maken en een springplank te kunnen zijn voor amateurkunstenaars.

Het Theaterschip in Deventer bereikt zo'n 15.000 jongeren. Het is de plek waar jonge mensen (10 t/m 23 jaar) worden uitgedaagd, begeleid en ruimte wordt geboden om hun theater- en/of danstalent te ontdekken en te ontwikkelen.

Voor sommige vakken heb je geen school

ID TheatreCompany zet als multidisciplinair en intercultureel theatergezelschap stevig in op culturele diversiteit. Alle voorstellingen gaan over de maatschappelijk actuele thema's. ID TheatreCompany vindt vooral het nagesprek met het publiek heel belangrijk. Theater is voor hen de vorm om de dialoog aan te gaan!

Ode aan het buitenbeentje

In een dalende jeugdtheatermarkt maakt Gnaffel zich sterk voor de lobby. In de voorstellingen staat meestal een buitenbeentje centraal. Levensgrote poppen verbeelden situaties waarmee kinderen te maken krijgen. Ze willen alle sociale lagen bereiken en met name het schoolaanbod versterken.

Dansen is een universele taal. Vuur en Vlam Producties kan over alles dansen, bij voorkeur over maatschappelijke en actuele thema's. Het dansgezelschap treedt onder meer veel op bij zorginstellingen. Daar treffen ze een publiek dat zelden een dansvoorstelling heeft ervaren.

TEN Producties gaat voor taboedoorbrekende theatervoorstellingen voor jongvolwassenen. Die hebben een turbulent leven met daarin moeilijk bespreekbare onderwerpen. Alle producties zijn origineel (niet geïnspireerd op boek oid). Jongeren schrijven zelf het script, dus er zit vaak een grote autobiografische factor in.

Taal is cultuur

Het Wilink Theater trekt jaarlijks 200.000 bezoekers. Ze maken onder meer eigen producties met verhalen uit de regio/ van eigen bodem. Veel (amateur) acteurs komen uit de buurt; community-art. Publiek heeft een sterke voorkeur voor producties waarin de streektaal centraal staat. Een aantal makers wil voor deze producties een nieuw productiehuis oprichten onder de naam Koperatie.

Kunstvereniging Diepenheim kent een intensief educatieprogramma. Bestaat dit jaar 30 jaar.

Prinses Christina Concours organiseert jaarlijks onder meer een concours voor jonge klassieke muzikanten. Ze stimuleren de kennismaking met klassieke muziek en zorgen ervoor dat talenten de weg naar boven vinden. Met de Classic Express organiseren zij klassieke concerten op het schoolplein

Roy de Witte noemt het heel waardevol om alle (toekomst)plannen van de instellingen te kennen. Veel focus op de jongere doelgroep. De wil om samen te werken is groot en het verzoek aan de provincie om netwerken te blijven stimuleren en te onderzoeken/ verkennen waar het nog beter kan met de verbinding wordt gedaan.

24 februari: bijeenkomst – De toekomst van de maatschappelijke bibliotheek
Aanwezige Statenleden:
Locatie: De Stadkamer in Zwolle

We hebben een gezelschap uitgenodigd dat deels uit de bibliotheeksector komt, maar ook van daarbuiten. Juist om de brede maatschappelijke rol van de bibliotheek te verkennen. Om iedereen bij te praten over het punt waarop de bibliotheken zich nu bevinden en hoe zij zich hebben ontwikkeld, verzorgt Jos Debeij, hoofd afdeling Bibliotheekstelsel van de Koninklijke Bibliotheek, een introductie. Directeur van De Stadkamer Astrid Vrolijk vertelt over De Stadkamer, als plek voor en door de stad.

Dilemma Spreiding

Het eerste dilemma gaat over spreiding. Kleine vestigingen in de kernen van een gemeente zorgen voor een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid. Ze zijn laagdrempelig en daardoor beter voor inclusie. Een grote bibliotheekvestiging heeft meer voorzieningen, kennis en professionaliteit. Vanuit een dergelijke vestiging kun je met aanbod naar de wijken / kernen toe gaan of samen met partners optrekken waar je zelf niet over de kennis beschikt. Christa Westerhof van de gelijknamige Boekhandel ziet het liefst een combinatie: een grote hoofdvestiging met enkele satellieten.

Vraagstuk Kansen maatschappelijke bibliotheek

De bibliotheek is een plek voor persoonlijke ontwikkeling. Met meerdere functies in één gebouw ontstaat er vanzelf kruisbestuiving. Waak daarbij wel voor versnippering en blijf bij je kern, is de waarschuwing. Je moet geen concurrent zijn of op de stoel gaan zitten van maatschappelijke hulpverleners. Kijk naar je eigen identiteit. Als je je eigen identiteit scherp hebt, en het duidelijk is waar je van bent, dan is er geen sprake van concurrentie en kun je juist goed samenwerken met lokale partners.

Vraagstuk Laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is niet alleen een taak van de bibliotheken, het is een maatschappelijke verantwoordelijkheid. Bibliotheek kan wel spin in het web zijn, de verbindende partij die lokale samenwerkingspartners opspoort en aan elkaar verbindt. Bibliotheek is een schatkamer van Taal. En taal is de opstap om mee te doen aan de samenleving.

Betrek vrijwilligers!

Bevlogenheid en betrokkenheid van vrijwilligers kan helpen in het bereiken van de doelgroep. Vrijwilligers zijn vaak bekenden uit de wijk of het dorp. Zij zijn gericht op verbinding. Dat maakt een bibliotheek toegankelijk. In het landelijk gebied is bij sommigen de ervaring dat bibliotheken niet erg meebewegen en open staan voor andere activiteiten. Als bibliotheek verandering wil maken moet dat wel anders.

Vraagstuk Leesoffensief

Hoe kunnen scholen en bibliotheken samenwerken om ervoor te zorgen dat alle kinderen meer gaan lezen? Laat kinderen die boeken lezen waar ze enthousiast van worden of op het juiste niveau. Met name op VO mag dat vaak niet. Daar valt nog veel winst te behalen. Voorbeeld: Deltion biedt bijvoorbeeld spannende boeken aan op B1 niveau. Je zou ook nog verder kunnen kijken dan tekst in de vorm van een boek. Op welke andere manieren kun je teksten tot je nemen?

4. Cultuurdebatten in de regio

In aanloop naar het nieuwe cultuurbeleid hebben we drie cultuurdebatten gepland in Kampen (12 maart), Nijverdal (13 maart) en Hengelo (2 april). We kregen te maken met een nieuwe werkelijkheid: de Corona-virus. Dat betekende dat we het debat in Hengelo moesten annuleren. Alle deelnemers en genodigden aan dat debat hebben digitaal kunnen reageren op de stellingen.

1. Alle cultuursubsidies moeten naar jongeren gaan
2. Investeren in regionale cultuurproducties is belangrijker dan investeren in restauraties
3. Cultuureducatie moet je buiten school organiseren
4. Culturele organisaties kunnen alleen professionaliseren met betaalde krachten

12 maart 2020: Cultuurdebat Kampen

Aanwezige Statenleden:

Locatie: Sint Annakapel

Debatleider: Jesper Rijpma

Gedeputeerde Roy de Witte daagt uit lef te tonen in het debat. We hebben scherpte en accenten nodig. De meest gepeperde uitspraak per stelling krijgt daarom een (Zwolse) Peperbus overhandigd.

Cultuurwethouder Irma van der Sloot vertelt eerst enthousiast en trots over cultuurbeleid in Kampen. Met veel monumenten en nog meer verenigingen heeft Kampen een dunne cultuurnota met drie programmalijnen:

1. Culturele inclusie – met een link naar armoedebeleid, eenzaamheid
2. Ruimte voor de makers
3. Het verhaal van Kampen: eigen cultuur, Hanzegeschiedenis.

Jongeren

Sfeer debat: De vraag is of je onderscheid moet maken in leeftijd. Het bereiken van je doel moet voorop staan. Generaties kunnen elkaar juist stimuleren. Een mooi voorbeeld is het bloemencorso in Sint Jansklooster (immaterieel erfgoed) waar het hele dorp, jong en oud aan meewerkt. De generatie van nu is meer op zoek naar gesprek en debat en zoekt samenwerking. Er is veel openheid en nieuwsgierigheid naar elkaar. Verschillende generaties kunnen wel andere interesses hebben. Bij jongerencultuur gaat het meer om technologisch ontwikkelen; stimuleer digitalisering en e-cultuur, daarmee bereik je uiteindelijk grotere groep.

Cultureel erfgoed en regionale theaterproducties

Sfeer debat: Theaterproducties en cultureel erfgoed zijn een goede combinatie. Met theater kun je het verhaal van een locatie vertellen. Recente locatie-theaterproducties waren heel succesvol en hadden veel impact. Mooie samenwerking tussen amateurs en professionals. Regionale theaterproducties stimuleren cultuurparticipatie.

Bij cultureel erfgoed gaat het niet alleen om restauratie, maar ook om zinvolle herbestemming. We moeten open staan voor nieuwe functies en daar creatief in blijven. Gebouwen bieden een kans om identiteit vanuit het verleden mee te nemen in de toekomst. Hier kun je een krachtig verhaal mee maken. Een monumentale binnenstad draagt bij aan economische groei van de stad. De aandacht voor ambacht leeft op, de herwaardering voor het maakproces. Hiermee vorm je de verbinding met een nieuwe generatie.

Cultuureducatie

Sfeer debat: Cultuureducatie op school laten geven voor kunstvakdocenten. Dit leidt tot een betere kwaliteit van het cultuuronderwijs en werkdrukvermindering van leerkrachten. Het moet niet afhangen van die ene enthousiaste docent. De expertise zit bij makers en instellingen. De overheid kan ze hierin sturen.

Het is voor instellingen niet altijd makkelijk om bij scholen binnen te komen. Soms is het een financiële kwestie. Docenten willen dan wel, maar de overkoepelende organisatie wil niet investeren. Soms vinden ze vinden het moeilijk om bepaalde maatschappelijke onderwerpen bespreekbaar te maken, terwijl culturele instellingen dit juist heel goed kunnen. Instellingen moeten goed kijken wat ze te bieden hebben en wat scholen nodig hebben. Het blijkt ook dat scholen en culturele instellingen elkaars taal niet spreken. Vanuit culturele veld goed luisteren naar docenten, wat werkt en wat heb je nodig. Daarnaast is het aanbod van cultuureducatie voor de scholen niet altijd even overzichtelijk en hebben zij hulp nodig bij hun keuze. Hier is een rol voor een cultuurcoördinator weggelegd.

Als leerlingen via school in aanraking komen met cultuur, gaan zij ook eerder meedoen aan cultuur buiten school. Het wordt op deze manier voor iedereen toegankelijk. Cultuur moet niet meer dan logisch zijn in het onderwijs, net als sport, wetenschap, debatteren en kennisvakken. Het nieuwe curriculum draagt bij aan een structurele plek van cultuureducatie in het onderwijs.

Het is ook belangrijk om buiten school culturele activiteiten te organiseren. Bezoek met de klas bijvoorbeeld een theater of museum. Hedon ziet dat het drempelverlagend werkt. Ze komen makkelijker terug als ze eenmaal binnen geweest zijn. Ralph Keuning: we moeten scholen met open armen ontvangen en blij zijn met schreeuwende kinderen in de zaal. De verbinding met 'buiten' is cruciaal. Je kunt een muziekproject draaien op school, maar geen enkel kind zal op muzikles gaan zonder die verbinding. Naast basisonderwijs en voortgezet onderwijs verdient ook MBO de aandacht.

Tips voor provincie:

- Ontzorg scholen, bijvoorbeeld praktisch door regelen van busvervoer
- Focus op waar we elkaar kunnen versterken
- Vergeet de amateurkunst niet, amateurkunst kan veel verbinden
- Lobby richting Rijk en Brussel
- Kijk ook over de landsgrenzen heen
- Voer het gesprek met uitvoerend kunstenaars, zij zijn nodig om cultuurbeleid te realiseren
- Te veel verbrokkeling in de infrastructuur
- Ga in dialoog met schoolbesturen, zij missen vaak lef

13 maart 2020: Cultuurdebat Nijverdal

Aanwezige Statenleden:

Locatie: De Smidse

Debatleider: Jesper Rijpma

Gedeputeerde Roy de Witte is normaal erg voor verbinding, maar heeft gemerkt dat een scherp debat ook goede informatie oplevert. Hij daagt de 16 aanwezigen uit om schuurplekken te noemen.

Jongeren

Sfeer debat: Jongeren zijn voor de culturele sector een moeilijk te bereiken doelgroep. Wij zijn niet op de hoogte van wat er voor hen speelt, waarvoor zij interesse hebben en hoe zij dingen regelen. Als wij ze willen bereiken moeten we naar hen luisteren, hen in huis halen om het beleid te maken, naar buiten gaan om ze op te zoeken of ze betrekken via sleutelfiguren uit hun netwerk. Enerzijds wordt er gezegd dat het vaak dezelfde partijen zijn die bij de overheid aan tafel zitten, meepraten en subsidie krijgen. Anderzijds dat jongeren niet op subsidie zitten te wachten. Zij gaan hun eigen gang en doen wat ze willen.

Toch moeten we niet alleen focussen op jongeren. Talent heeft niets met leeftijd te maken. Bij oudere jongeren en ouderen zit ook veel talent en expertise waar jongeren gebruik van kunnen maken. Verbinding tussen bestaande en nieuwe cultuurmakers is daarom belangrijk.

Regionale cultuurproducties en cultureel erfgoed

Sfeer debat: Het verhaal en oude/monumentale panden versterken elkaar. Cultuurhistorische locaties kunnen een mooi decor zijn voor culturele (regionale) producties. Erfgoed is belangrijk voor de identiteit en toerisme. Investeer in duurzame gebouwen en kijk goed naar nieuwe vormen van gebruik van cultureel erfgoed (herbestemming).

Lokale theaterproducties hebben vaak grote impact op een gemeenschap. Zorgen voor veel verbinding en worden altijd goed bezocht. Deze producties trekken mensen die normaal niet komen.

Cultuureducatie

Sfeer debat: We moeten blokfluittrauma's voorkomen! De toon in het debat is gezet! Scholen en culturele instellingen spreken elkaars taal niet. Bij scholen is vaak weerstand omdat cultuureducatie wordt opgelegd. Daarnaast kennen de scholen het culturele aanbod vaak niet. Luister goed naar de scholen en ontzorg ze. Denk bijvoorbeeld aan het regelen van vervoer. Het helpt als er intermediairs (zoals cultuurmakelaars) zijn die de scholen tot in de haarvaten kennen en hen kunnen verbinden met het (lokale) aanbod van culturele instellingen. Probleem hierbij is dat er in kleine gemeenten maar weinig uren van een cultuurmakelaar beschikbaar zijn.

Zorg bij cultuuronderwijs voor een lange termijnplanning die doorloopt van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, als onderdeel van het curriculum, bij voorkeur door een vakdocent, zodat het niet afhangt van een toevallige leerkracht. Maak het cultuuronderwijs aantrekkelijk door aan te sluiten bij wat de jeugd leuk vindt. Daarbij is het belangrijk dat kinderen niet alleen binnen de school in aanraking komen met cultuur,

maar dat ze ook naar musea, theater enz toe gaan.

Het is de vraag wie de kosten van cultuureducatie moeten betalen. Veel ouders willen best meebetalen aan cultuureducatie vanuit school. Als de inclusieve samenleving ook een genereuze samenleving is, kunnen zij ook meebetalen voor kinderen van ouders die minder te besteden hebben. De vraag is echter ook: waarom met je wel betalen voor cultuureducatie en niet voor taal en rekenen?

Vrijwilligers en professionals

Organisaties in de culturele sector kunnen niet zonder vrijwilligers. Voor de continuïteit en voor de begeleiding heb je echter wel een basis nodig van professionals. Organisaties worden steeds afhankelijker van vrijwilligers, terwijl er steeds minder beschikbaar zijn. Jongeren zie je nauwelijks. Met name voor besturen is het lastig mensen te vinden. Besturen in een onderschatte moeilijke taak.

Bij de inzet van vrijwilligers is het belangrijk dat je begint met reële doelstellingen. Zet ze niet alleen in voor de gaten die je hebt. Je kunt vrijwilligers professionaliseren, ook in de zin van: ze moeten niet alles willen doen. Omdat vrijwilligers vaak vanuit passie werken, kunnen ze ver komen en heel professioneel werken.

Als je heel veel vrijwilligers in je organisatie hebt, ben je wel kwetsbaar. De vraag is of je businessmodel dan wel klopt. Valkuil is dan ook dat de organisatie zich vaak (te veel) op hen richt in plaats van op de doelgroep.

Tips voor de provincie:

- Het 4 Oost traject voor jonge makers vervolgen.
- Regels voor gebruik van monumenten versoepelen, bijv mbt openstelling en toegang vrijwilliger
- Kijk naar spreiding van theaters op regionaal/landelijk niveau
- Qua cultureel aanbod en bijvoorbeeld festivals: stimuleer afstemming tussen steden: provinciale / regionale programmering
- Stimuleer netwerken en kennisdeling
- Faciliteer sleutelfiguren die fungeren als verbinder
- Facilitaire organisatie die ondersteuning aan verenigingen biedt

5. Ontdekken nieuwe kennis

23 januari 2020: HUMINT
Aanwezige Statenleden: Susan Faal Takak, Arjan Hof, Jan Westert
Locatie: Provinciehuis Zwolle
Gespreksleider: Maya Lievegoed

Wie met strategische keuzes bezig is, haalt vaak kennis op bij voor de hand liggende partijen. Dat is ook nodig. Toch zijn ook inzichten uit onverwachte hoek heel waardevol. Humint Solutions gaat voor ons op zoek naar mensen die kennis, ervaringen of een mening hebben die van belang is voor het nieuwe cultuurbeleid. Het ontdekken van niet-herkende kennis. Kennis die er wel is, maar nog niet benut wordt. Op deze avond krijgen deelnemers een presentatie van de methode.

Onderzoeksvraag. Humint Solutions richt zich op de niet-herkende kennis voor de identificatie/optimalisatie van:

1. De thema's voor de cultuurnota (beleidsdoelen)
2. Het vergroten van de impact van cultuur (aantal en diversiteit)
3. Het betrekken van / aansluiten op de doelgroep jongeren

Tijdens deze presentatie geeft Maya het ultieme voorbeeld van niet-herkende kennis, zodat de aanwezigen beter begrijpen waar we naar op zoek gaan.

Voorbeeld: als je meer wilt weten over lokale modetrends. Aan wie zou je dat kunnen vragen? De deelnemers roepen verschillende opties; dat blijken veelal 'the usual suspects', zoals de eigenaar van een kledingwinkel, modedefotografen.

Maya wijst ons uiteindelijk op de buschauffeur. Deze ziet elke dag heel veel mensen binnen stappen. De buschauffeur zal zichzelf nooit als modekenner bestempelen. Toch als je hem of haar gerichte vragen zou stellen, kom je veel te weten over trends.

De aanwezigen wordt gevraagd na te denken over de vraag welke mensen zij zien met niet-herkende kennis op het gebied van cultuuraanbod, cultuureducatie, etc.

Bijlage 3 overzicht instellingen met aanvraag bij het Rijk

Hieronder een overzicht van instellingen die aanvragen hebben ingediend voor een meerjarige subsidie bij het Ministerie van OCW (voor de rijksBIS) en/of bij een van de landelijke cultuurfondsen.

Aanvraag RijksBIS *1	Aanvraag landelijk fonds *2
Jeugdtheater Sonnevanck	Kunstbende
Nederlandse Reisopera	Prinses Christina Concours
Toneelgroep Oostpool	Theaterschip
Introdans	TEN Producties
De Nieuwe Oost	Benjamin Britten Orkesten
Phion	Kunstvereniging Diepenheim
Tetem	Kunstenlab
Kasko	Consensus Vocalis
Gnaffel *3	Koperatie
Toneelschap Beumer & Drost *3	ID Theatre Company

*1 De Raad voor Cultuur adviseert de minister van OCW uiterlijk op 4 juni 2020 over het al dan niet verlenen van subsidie. Uiterlijk op Prinsjesdag 2020 zal de minister van OCW vervolgens haar subsidiebesluiten voor de nieuwe BIS presenteren.

*2 Besluitvorming over de fondsaanvragen wordt vóór 1 augustus (Fonds Podiumkunsten en Fonds voor Cultuurparticipatie) resp. in september (Mondriaanfonds) verwacht.

*3 Instellingen kunnen voor zowel RijksBIS als Fonds een aanvraag indienen. Ze komen echter maar voor één in aanmerking.

